

แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูผู้สอน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดสุรินทร์

Guidelines for developing a learner-centered learning management for teachers in
Phrapariyattidhamma School Department of General Education In Surin province.

สุขสันต์ อุตสาหดี¹ และทัชชวณณ์ เหล่าสุวรรณ²

Suksan Autsadee¹ and Tatchawat Laosuwan²

¹นักศึกษา ปริญญาโท สาขาวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

²อาจารย์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

¹Master student of Education Rajabhat MahaSarakhm University

²Lecturer from the Faculty of Education in Educational Administration Rajabhat Maha Sarakhm University

Corresponding Author Email: Suksan_2535@hotmail.co.th

Received: 2 August 2021

Revised: 11 September 2021

Accepted: 14 September 2021

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาระดับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูผู้สอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในจังหวัดสุรินทร์ 2. เพื่อเปรียบเทียบระดับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูผู้สอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในจังหวัดสุรินทร์ จำแนกตามสถานภาพ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการสอน และ 3. เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูผู้สอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในจังหวัดสุรินทร์ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ โดยมีกลุ่มตัวอย่างคือ ครูผู้สอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรมในจังหวัดสุรินทร์ จำนวน 102 รูป โดยศึกษาจากประชากรทั้งหมด เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .93 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบสัมภาษณ์ มาวิเคราะห์แบบความเรียงเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูผู้สอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดสุรินทร์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.55$; $\sigma = 0.15$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 4 ด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการวัดผลและประเมินผล ($\mu = 4.57$; $\sigma = 0.12$) ด้านสื่อและนวัตกรรมการเรียน ($\mu = 4.56$; $\sigma = 0.16$) ด้านการจัดการเรียนรู้ ($\mu = 4.54$; $\sigma = 0.18$) และด้านการเตรียมการสอน ($\mu = 4.53$; $\sigma = 0.16$) 2) การเปรียบเทียบระดับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูผู้สอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดสุรินทร์ จำแนกตามสถานภาพ ประสบการณ์ในการสอน พบว่า โดยรวมและรายด้านแตกต่างกัน และวุฒิการศึกษา พบว่า โดยรวมไม่แตกต่างกันและรายด้านแตกต่างกัน และ 3) แนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูผู้สอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดสุรินทร์ ได้แก่ ควรมีการศึกษาหลักสูตร จัดเตรียมแผนการจัดการเรียนรู้ ออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีความเหมาะสมกับผู้เรียน จัดทำสื่อและนวัตกรรมการเรียนให้มีความหลากหลาย และออกแบบการวัดและประเมินผลที่หลากหลาย มีความเที่ยงตรงเพื่อที่จะได้รู้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ, โรงเรียนพระปริยัติธรรม

Abstract

This research consists purposes 1. to study the level of student-centered learning management for teachers in Phrapariyattidhamma School, Department of General Education in Surin Province. 2. to compare the level of student-centered learning management of teachers in Phrapariyattidhamma School, Department of General Education in Surin classified by status, educational background, and teaching experience and 3. to study the guidelines for the development of student-centered learning management for teachers in Phrapariyattidhamma schools, Department of General Education in Surin. It is a combination of qualitative research and quantitative research. The population in this research was 102 teachers in Phra Pariyattham school in Surin Province, by studying the total population. The instrument used in the research was a questionnaire with a confidence value equal to 0.93. Data were analyzed using percentage, mean and standard deviation statistics. Then the information was gathered with the interview form to be analyzed by a descriptive essay. The research results were found that 1) the level of learning management that was learner-centered among the teachers in Phra Pariyatidharma School, Department of General Education in Surin province, overall was at the highest level ($\mu = 4.55$; $\sigma = 0.15$), and when considered individually, it was found at the highest level of all four aspects, in descending order of mean as follows: measurement and evaluation ($\mu = 4.57$; $\sigma = 0.12$), media and innovation ($\mu = 4.56$; $\sigma = 0.16$), learning management ($\mu = 4.54$; $\sigma = 0.18$) and teaching preparation ($\mu = 4.53$; $\sigma = 0.16$) 2) The results of comparative analysis of the learner-centered learning management of the teachers in Phrapariyattidhamma School Department of General Education in Surin province, classified by status and teaching experience, found that the overall and individual aspects were different. And for the educational background, it was found out that overall there were no differences while considering each aspect, there were differences. and 3) Thus, the guidelines for the Department of General Education in Surin province should study the curriculum, prepare the learning management plan, design teaching, and learning activities appropriate for the learners, create diverse media and innovations. Moreover, they should design a wide variety of accurate measurements and evaluations to know the learning achievement of the learners.

Keywords: Learner-Centered learning management, Phrapariyattidhamma School

บทนำ

การศึกษาเป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่มีคุณภาพ มีความสามารถเต็มศักยภาพ มีพัฒนาการที่สมดุล ทั้งปัญญา จิตใจ ร่างกายและสังคม เพื่อเสริมสร้างการพัฒนาและความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ กระบวนการศึกษาจึงมี “ผู้เรียน” เป็นเป้าหมายสูงสุดของการพัฒนา (คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2539, น.5) ในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมาทุกประเทศทั่วโลกได้ริเริ่มและดำเนินการปฏิรูปการศึกษาโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ มีคุณภาพมาตรฐาน สามารถผลิตกำลังคนที่มีคุณภาพสู่ยุคสังคมแห่งการเรียนรู้ ครูเป็นบุคคลสำคัญในกระบวนการปฏิรูปการศึกษาเพราะเป็นด่านหน้าและกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และเนื่องจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลง จึงมีความจำเป็นต้องพัฒนาครูเพื่อกำหนดสมรรถนะครูให้เหมาะสมกับยุคสมัย (พูนสุข อุคม, 2556, น.2)

การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือ วิธีการสำคัญที่สามารถสร้างและพัฒนาผู้เรียนให้เกิดคุณลักษณะต่าง ๆ ที่ต้องการในยุคโลกาภิวัตน์ เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนที่ให้ความสำคัญกับผู้เรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักเรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนในเรื่องที่สอดคล้องกับความสามารถ และความต้องการของตนเอง ได้พัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่ และเป็นแนวทางที่ได้รับการพิสูจน์ว่าสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะตามต้องการอย่างได้ผล (วัฒนาพร กระจุกบุษ, 2542, น.5) การสอนโดยเน้นที่ผู้เรียนเป็นสำคัญจะช่วยพัฒนาผู้เรียนในทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ (ลักษณะนิสัย) และทั้งด้าน IQ (Intelligence Quotient) และด้าน EQ (Emotional Quotient) ซึ่งจะนำไปสู่ความเป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข” (อาภรณ์ ใจเที่ยง, 2552, น.4) การเรียนรู้แบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญจะทำให้ผู้เรียนเกิดความพึงพอใจ เมื่อตนเองประสบผลสำเร็จในงานที่ได้รับมอบหมาย นำไปสู่ความมั่นใจ และการอยากเรียนรู้ต่อไป สำหรับครูผู้สอนนั้นจะต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ และความถนัดของผู้เรียน ที่ต้องมีการอภิวัตน์การเรียนรู้ด้วยชุดความรู้ใหม่ที่เหมาะสมกับสถานการณ์ (ทีศนา แหมมณี, 2557, น.26)

โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ปัจจุบันสังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ซึ่งมีหน้าที่กำกับดูแลจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานแก่พระภิกษุสามเณรเพื่อมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้มีความรู้คู่คุณธรรมประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัยเป็นศาสนทายาทที่ดีของพระพุทธศาสนา ซึ่งการจัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษานั้น เป็นการจัดการศึกษาในระบบตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 เพื่อสนองนโยบายของรัฐในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2555, น.1) คือ ประชากรของชาติให้เป็นคนเก่ง ดีและมีความสุข และมีทักษะในการดำรงชีวิตในสังคม ให้เป็นสุข พัฒนาภูมิความรู้ของพระภิกษุ-สามเณร ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคโลกาภิวัตน์ การจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาที่ผ่านมายังคงประสบปัญหาหลายประการ เช่น ครู-อาจารย์ขาดความรู้ความสามารถในการนำนวัตกรรมเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน จึงเป็นอีกหนึ่งเหตุผลที่ทำให้ครูไม่ค่อยมีประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอน นับว่าเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทุกฝ่ายจะต้องร่วมมือกันหาทางแก้ไขเพื่อให้การจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ดังนั้นปัจจุบันผู้เรียนจึงขาดความกระตือรือร้น เบื่อหน่ายและขาดความสนใจเอาใจใส่ในการเรียนเท่าที่ควร เป็นสิ่งที่ต้องได้รับการแก้ไขและเพิ่มความดึงดูดใจ ความกระตือรือร้นและเน้นการจัดการเรียนการสอนให้น่าสนใจ

ดังนั้น จากสภาพดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจและเห็นความสำคัญที่จะทำการศึกษาวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูผู้สอน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดสุรินทร์ ผู้วิจัยจึงเห็นว่าผลการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นข้อมูลพื้นฐานในการนำมาเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาบทบาทหน้าที่ของครูในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา อย่างเต็มศักยภาพอันจะส่งผลต่อการพัฒนาการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูผู้สอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในจังหวัดสุรินทร์
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูผู้สอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในจังหวัดสุรินทร์ จำแนกตามสถานภาพ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการสอน
3. เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูผู้สอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในจังหวัดสุรินทร์

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มเป้าหมายในการวิจัย

1.1 ประชากร ได้แก่ ครูผู้สอนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดสุรินทร์ จำนวน 8 แห่ง รวมทั้งสิ้น 102 รูป/คน โดยศึกษาจากประชากรทั้งหมด

1.2 กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ครูผู้สอนและผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดสุรินทร์ จำนวน 10 รูป/คน แบ่งเป็น 1. ผู้บริหารโรงเรียน 5 รูป/คน 2. ครูดีเด่น 3 รูป/คน และ 3. ครูภายนอก 2 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2542, น. 102)

2. เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์ (Interview) และ 2) แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยมีแบบสอบถาม (Questionnaire) ประกอบด้วย ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย สถานภาพ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการสอน ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จำนวน 4 ด้าน ประกอบด้วย ได้แก่ 1) ด้านการเตรียมการสอน 2) ด้านการจัดการเรียนรู้ 3) ด้านสื่อและนวัตกรรม และ 4) ด้านการวัดและประเมินผล ตลอดจนผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามมาหาคุณภาพภาพของเครื่องมือ ได้แก่ 1) นำแบบสอบถามไปปรึกษาและดำเนินการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ 2) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของเนื้อหาโดยหาค่าความสอดคล้องของวัตถุประสงคกับข้อคำถาม (Index of Item-Objective Congruence: IOC) พบว่ามีค่า IOC ระหว่าง 0.80-1.00 และ 3) การทดลองใช้เครื่องมือกับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด ซึ่งผลการประเมินมีอำนาจจำแนกระหว่าง 0.25-0.76 และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของคอนบาร์ค (Cronbach's Alpha Coefficient) (ไพศาล วรคำ, 2562, น.288) ซึ่งผลการประเมินค่าความเชื่อมั่นมีค่าความเชื่อมั่น 0.93

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การเก็บรวบรวมข้อมูลจาก 1) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) คือ เป็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมายและการใช้แบบสอบถาม 2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) คือ เป็นข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลเอกสารต่าง ๆ (Document Research) อาทิ หนังสือ ตำรา เอกสารวิชาการ งานวิจัย และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยรวบรวมแบบสอบถามจากกลุ่มประชากร จำนวน 102 ฉบับ โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการแจกแบบสอบถามมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์ 2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กับกลุ่มเป้าหมายมาวิเคราะห์เป็นความเรียงเชิงพรรณนา

5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูผู้สอน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดสุรินทร์ สามารถสรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ระดับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูผู้สอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดสุรินทร์

ผลการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูผู้สอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดสุรินทร์ จำแนกตามตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูผู้สอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในจังหวัดสุรินทร์

การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	μ	σ	ระดับ
1. ด้านการเตรียมการสอน	4.54	0.16	มากที่สุด
2. ด้านการจัดการเรียนรู้	4.55	0.18	มากที่สุด
3. ด้านสื่อและนวัตกรรมการ	4.56	0.16	มากที่สุด
4. ด้านการวัดผลและประเมินผล	4.58	0.12	มากที่สุด
รวม	4.55	0.15	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.55$; $\sigma = 0.15$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 4 ด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการวัดผลและประเมินผล ($\mu = 4.58$; $\sigma = 0.12$) ด้านสื่อและนวัตกรรมการ ($\mu = 4.56$; $\sigma = 0.16$) ด้านการจัดการเรียนรู้ ($\mu = 4.55$; $\sigma = 0.18$) และด้านการเตรียมการสอน ($\mu = 4.54$; $\sigma = 0.16$) ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูผู้สอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดสุรินทร์

ผลการวิจัยพบว่า การวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูผู้สอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดสุรินทร์ ดังนี้

- 2.1 จำแนกตามสถานภาพ พบว่า โดยรวมและรายด้านแตกต่างกัน
- 2.2 จำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่า โดยรวมไม่แตกต่างกันและรายด้านแตกต่างกัน
- 2.3 จำแนกตามประสบการณ์ในการสอน พบว่า โดยรวมและรายด้านแตกต่างกัน

3. การศึกษาแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูผู้สอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดสุรินทร์

ผลการวิจัยพบว่า แนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูผู้สอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในจังหวัดสุรินทร์ ประกอบด้วย 3.1) ด้านการเตรียมการสอน ครูควรมีการศึกษาหลักสูตร จัดเตรียมแผนการจัดการเรียนรู้ ออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีให้เหมาะสมกับผู้เรียน จัดทำสื่อและนวัตกรรมการให้มีความหลากหลาย และออกแบบการวัดและประเมินผลเพื่อจะได้รู้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน 3.2) ด้านการจัดการเรียนรู้ ครูควรเน้นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบร่วมมือโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เพื่อให้นักเรียนสามารถวิเคราะห์ แก้ไขปัญหาพร้อมกันอย่างเป็นระบบได้ 3.3) ด้านสื่อและนวัตกรรมการ ครูควรมีการประยุกต์ใช้สื่อให้เหมาะสมกับผู้เรียน เพื่อเป็นแนวทางที่ดีที่ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ให้มากขึ้น ซึ่งถ้าผู้สอนสามารถประยุกต์ใช้สื่อได้อย่างเหมาะสมกับเนื้อหาที่ต้องการสอนแล้ว ก็จะช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในบทเรียนมากขึ้นตามไปด้วย ซึ่งสิ่งนั้นจะเป็นประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาทั้งปัจจุบันและในอนาคตอย่างมาก และ 3.4) ด้านการวัดและประเมินผล ครูควรมีวิธีและหลักการการสร้างเครื่องมือวัดผลและประเมินผลการศึกษาอย่างเป็นระบบและมีแบบแผน

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูผู้สอน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดสุรินทร์ ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาระดับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูผู้สอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดสุรินทร์ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.55$; $\sigma = 0.15$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 4 ด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากน้อยไปหามาก ดังนี้ ด้านการเตรียมการสอน ($\mu = 4.53$; $\sigma = 0.16$) ด้านการจัดการเรียนรู้ ($\mu = 4.54$; $\sigma = 0.18$) ด้านสื่อและนวัตกรรมการ ($\mu = 4.56$; $\sigma = 0.16$) และด้านการวัดผลและประเมินผล ($\mu = 4.57$; $\sigma = 0.12$)

2. เพื่อเปรียบเทียบระดับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูผู้สอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดสุรินทร์ จำแนกตามสถานภาพ พบว่า โดยรวมและรายด้านแตกต่างกัน จำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่า โดยรวมไม่แตกต่างกันและรายด้านแตกต่างกัน และจำแนกตามประสบการณ์ในการสอน พบว่า โดยรวมและรายด้านแตกต่างกัน

3. เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูผู้สอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดสุรินทร์ พบว่า

3.1) ด้านการเตรียมการสอน ครูผู้สอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในจังหวัดสุรินทร์ ในด้านการเตรียมการสอน มีแนวทางในการพัฒนา คือ ครูควรมีการศึกษาหลักสูตรให้ดี จัดเตรียมแผนการจัดการเรียนรู้ ออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีความเหมาะสมกับผู้เรียน จัดทำสื่อและนวัตกรรมการให้มีความหลากหลาย และออกแบบการวัดและประเมินผลที่หลากหลาย มีความเที่ยงตรงเพื่อที่จะได้รู้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน

3.2) ด้านการจัดการเรียนรู้ ครูผู้สอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในจังหวัดสุรินทร์ ในด้านการจัดการเรียนรู้ มีแนวทางในการพัฒนา คือ ครูควรเน้นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบร่วมมือโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เพื่อให้ นักเรียนสามารถวิเคราะห์ แก้ไขปัญหาพร้อมกันอย่างเป็นระบบได้

3.3) ด้านสื่อและนวัตกรรมการ ครูผู้สอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในจังหวัดสุรินทร์ ในด้านสื่อและนวัตกรรมการ มีแนวทางในการพัฒนา คือ ครูควรมีการประยุกต์ใช้สื่อให้เหมาะสมกับผู้เรียน เพื่อเป็นแนวทางที่ดีที่ช่วยกระตุ้นให้ โรงเรียน ครูผู้สอนและผู้เรียน ใช้สื่อและนวัตกรรมการในการส่งเสริมการเรียนรู้ให้มากขึ้น ซึ่งถ้าผู้สอนสามารถประยุกต์ใช้สื่อได้อย่างเหมาะสมกับเนื้อหาที่ต้องการสอนแล้ว ก็จะช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในบทเรียนมากขึ้นตามไปด้วย ซึ่งสิ่งนั้นจะเป็นประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาทั้งปัจจุบันและในอนาคตอย่างมาก

3.4) ด้านการวัดและประเมินผล ครูผู้สอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในจังหวัดสุรินทร์ ในด้านการวัดและประเมินผล มีแนวทางในการพัฒนา คือ ครูควรรู้วิธีและหลักการการสร้างเครื่องวัดผลและประเมินผลการศึกษาอย่างเป็นระบบ และมีแบบแผน โดยมีข้อควรปฏิบัติคือ 1. วัดให้ตรงกับวัตถุประสงค์ในการวัดผลแต่ละครั้ง 2. ใช้เครื่องมือที่ดีมีคุณภาพ 3. มีความยุติธรรม และ 4. แปลผลได้ถูกต้องตามการวัดผลทั่วไป ดังนั้นครูควรจะใช้วิธีการวัดผลและประเมินผลหลาย ๆ วิธีร่วมกัน เพื่อให้ได้ ข้อมูลที่หลากหลาย และครอบคลุมพฤติกรรมทุกด้าน รวมถึงมีเกณฑ์การประเมินผลที่ชัดเจน และมีจำนวนมากเพียงพอที่จะ ประเมินผลที่เกิดขึ้นในตัวนักเรียนอย่างมั่นใจ จึงจะถือว่าเป็นการวัดและประเมินผลอย่างมีประสิทธิภาพและสามารถนำไปอ้างอิงได้

การอภิปรายผล

การวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูผู้สอน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดสุรินทร์ สามารถนำมาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์และสมมติฐานการวิจัยได้ ดังนี้

1. ระดับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูผู้สอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในจังหวัดสุรินทร์ พบว่ามีทั้งหมด 4 ด้าน คือ ด้านการเตรียมการสอน ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านสื่อและนวัตกรรม และด้านการวัดและประเมินผล จำแนกโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านการวัดผลและประเมินผล รองลงมาคือ ด้านสื่อและนวัตกรรม ด้านการจัดการเรียนรู้ และด้านการเตรียมการสอน ตามลำดับ ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของสลิตา รินสิริ (2558, น.41-43) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ของโรงเรียนในอำเภอเกาะจันทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2 พบว่า การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียนในอำเภอเกาะจันทร์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

จากด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการวัดผลและประเมินผล ($\mu = 4.58$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านการเตรียมการสอน ($\mu = 4.54$) แสดงให้เห็นว่าในด้านการวัดผลและประเมินผล อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ได้มีการยกระดับอบรมพัฒนาครู เน้นให้ครูรู้จักวิธีการวัดผลและประเมินผลการศึกษาอย่างเป็นระบบและมีแบบแผนเรื่อยมา เพื่อที่จะได้รู้และวิธีการวัดผลที่หลากหลาย และมีความเที่ยงตรง มีเกณฑ์การประเมินที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ซึ่งส่งผลให้นักเรียนเกิดความมั่นใจว่าเป็นการวัดผลและประเมินผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น ด้านการวัดผลและประเมินผล ของครูผู้สอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดสุรินทร์ จึงมีค่าเฉลี่ยอยู่ในอันดับสูงสุด แต่ในด้านการเตรียมการสอน อยู่ในระดับต่ำสุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าครูในโรงเรียนพระปริยัติธรรม ส่วนมากจะเป็นอัตราจ้างไม่ค่อยมีประสบการณ์ในการสอนมากนัก ครูบางคนก็ไม่ได้จบครูแต่ได้จ้างมาสอนในโรงเรียน จึงเป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ครูในโรงเรียนพระปริยัติธรรมไม่มีประสบการณ์ในการเตรียมการสอน จึงทำให้มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดทั้ง 4 ด้าน

2. ผลการเปรียบเทียบระดับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูผู้สอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในจังหวัดสุรินทร์ โดยจำแนกตามสถานภาพ วุฒิกการศึกษา และประสบการณ์ในการสอน สามารถนำมาอภิปรายได้ ดังนี้

2.1 จำแนกตามสถานภาพ ครูบรรพชิตมีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญดีกว่าครูคฤหัสถ์ พบว่า โดยรวมแตกต่างกัน ผลการวิจัยที่ออกมาเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดสุรินทร์ ในการจัดการเรียนการสอนโดยที่ครูผู้สอนฝ่ายบรรพชิตที่ค่าเฉลี่ยสูงกว่าครูฝ่ายคฤหัสถ์ เพราะโรงเรียนพระปริยัติธรรม เป็นโรงเรียนสำหรับพระภิกษุและสามเณรดังนั้นครูบรรพชิตส่วนมากจะเป็นครูประจำในการจัดการเรียนการสอนและเป็นผู้ดำเนินงานฝ่ายต่าง ๆ ส่วนมากครูฝ่ายบรรพชิตจบสายครูมาเป็นส่วนมาก ต่างจากครูคฤหัสถ์บางท่านไม่ได้จบครูมาแต่ได้มาทำหน้าที่เป็นครูอัตราจ้างไม่ได้สอนประจำเหมือนครูบรรพชิต จึงทำให้ครูบรรพชิตมีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญดีกว่าครูคฤหัสถ์ ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับอำพรรัตน์ ทิพย์สมบัติ (2559, น.84-86) ศึกษาเรื่องพฤติกรรมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูโรงเรียนสมคิดจิตต์วิทยา อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบพฤติกรรมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูโรงเรียนสมคิดจิตต์วิทยา อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี จำแนกตามเพศ โดยรวมแตกต่างกันในระดับน้อย

2.2 จำแนกตามวุฒิกการศึกษา พบว่า โดยรวมไม่แตกต่างกัน ผลการวิจัยที่ออกมาเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดสุรินทร์ ต่างมีแนวคิดและการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไปในทิศทางเดียว ไม่ว่าจะเป็นวุฒิกศึกษาระดับใด ที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้หรือการวัดผลและการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นแบบแผนอย่างเดียวกัน ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับจรัสรัตน์ กองเป้า (2561, น.71-72) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดขอนแก่น ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนที่เน้นผู้เรียน เป็นสำคัญโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดขอนแก่น โดยจำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า โดยรวมและทุกด้านไม่แตกต่างกัน

2.3 จำแนกตามประสบการณ์ในการสอน พบว่า โดยรวมแตกต่างกัน ผลการวิจัยที่ออกมาเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ครูโรงเรียนพระปริยัติธรรมบางท่านมีประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้ที่แตกต่างกันโดยมีทั้งครูรุ่นใหม่และครูรุ่นเก่า ซึ่งครูที่มีค่าเฉลี่ยในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสูงสุด คือ ครูที่มีประสบการณ์สอนน้อยกว่า 5 ปี ทั้งนี้เนื่องจากครูที่จบมาใหม่รู้เท่าทันเทคโนโลยี สามารถผลิตสื่อสร้างนวัตกรรมในการเรียนการสอนที่หลากหลายกว่าครูรุ่นเก่า ๆ ซึ่งไม่ค่อยถนัดเรื่องการใช้เทคโนโลยีมากนักทำให้ครูรุ่นใหม่มีการจัดการเรียนการสอนที่ดีกว่า ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับอุทัยวรรณ ทองคำ (2562, น.109-110) ศึกษาเรื่องการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม ผลเปรียบเทียบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม จำแนกตามประสบการณ์การสอนโดยรวมและรายด้านแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ศึกษาแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูผู้สอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในจังหวัดสุรินทร์ โดยมีครูผู้สอนที่ได้สัมภาษณ์มาได้ให้แนวในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังต่อไปนี้

3.1 ครูควรมีการศึกษาหลักสูตรให้เข้าใจ จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญให้ตรงตามจุดประสงค์การเรียนรู้

3.2 ครูควรมีการออกแบบวิธีการสอนที่หลากหลาย มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมร่วมกับครูผู้สอนซึ่งยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้เพื่อผู้เรียนเกิดกระบวนการคิด การปฏิบัติ การวิเคราะห์ แยกแยะ และแก้ปัญหาร่วมกันได้

3.3 ครูควรมีการสร้างสื่อออกแบบนวัตกรรมใหม่ ๆ ที่หลากหลายให้ทันสมัยเพื่อให้สอดคล้องกับยุคเหตุการณ์ปัจจุบันซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ลงมือปฏิบัติจริงได้ นับว่าสื่อมีบทบาทอย่างมากในการเรียนการสอนเนื่องจากเป็นตัวกลางที่ช่วยในการสื่อสารระหว่างผู้สอนและผู้เรียนดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจความหมายของเนื้อหาบทเรียนได้ตรงกับที่ผู้สอนต้องการ

3.4 ครูผู้สอนควรมีการสร้างเครื่องวัดผลให้มีความหลากหลายเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมพฤติกรรมทุกด้าน โดยให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับจุดประสงค์ มีความโปร่งใส ยุติธรรม และนำมาประเมินผลโดยเที่ยงตรงไม่เอนเอียงกับผู้เรียน เพื่อที่จะได้นำผลการประเมินไปปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นและทำให้ผู้เรียนสามารถประเมินตนเองได้ว่ามีจุดด้อย จุดเด่นอย่างไร

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ประโยชน์

1.1 ในการออกแบบกิจกรรม ครูควรมีส่วนร่วมกับผู้เรียนกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ให้มีความยืดหยุ่นกับสถานการณ์ และสอดคล้องกับความแตกต่างของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมและแสดงออกอย่างสร้างสรรค์

1.2 ครูผู้สอนควรเตรียมสื่อและนวัตกรรมให้สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิควิธีการสอนที่หลากหลายให้เหมาะสมกับลักษณะการเรียนรู้ของผู้เรียน

1.3 จากผลการวิจัยพบว่า ด้านการเตรียมการสอน ของครูผู้สอนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดสุรินทร์ จัดอยู่ในอันดับสุดท้าย ดังนั้นผู้วิจัยควรมีการแจ้งผลการวิจัยให้หน่วยงานในโรงเรียนพระปริยัติธรรมให้ทราบ เพื่อที่จะนำผลการวิจัยไปปรับปรุงในด้านการเตรียมการสอนของครูผู้สอนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 จากผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า ครูผู้สอนควรได้รับการพัฒนาด้านการเตรียมการสอน เนื่องจากการวางแผนการเตรียมการจัดการเรียนรู้เป็นขั้นตอนเริ่มแรก ที่จะนำไปสู่การจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพในขั้นตอนต่อไป

2.2 ควรศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการ และแนวทางแก้ไขปัญหาของผู้เรียน โดยศึกษาข้อมูลจากครู ผู้บริหาร กรรมการสถานศึกษา และชุมชน

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์พระครูวิริยปัญญาวัดพน (ณัฐพันธ์ วิริโย) ดร. ผู้ช่วยศาสตราจารย์พระมหาสมบัติฐานโร จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ นายชุมพล วรรณดี ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนท่าสว่างวิทยา อาจารย์ ดร.อัญฉริยา พรหมท้าว และอาจารย์ ดร.รัตติกาล สารกอง จากมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ที่ให้คำแนะนำและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย ขอขอบคุณคณะครูและบุคลากรของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดสุรินทร์ ที่ให้ข้อมูลและให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี คุณค่าและประโยชน์อันมีจากการศึกษาวิจัยนี้ ผู้วิจัยขอน้อมบูชาพระคุณบิดามารดาและบูรพาจารย์ทุกท่าน ที่ได้อบรมสั่งสอนวิชาความรู้ให้ความเมตตาแก่ผู้วิจัยมาโดยตลอด และเป็นกำลังใจสำคัญที่ทำให้การศึกษาวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2542). *การวิเคราะห์สถิติ: สถิติเพื่อการตัดสินใจ*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์วิทยาลัย.
- คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2539). *การนิเทศเพื่อพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในโรงเรียนตามแนวทางปฏิรูปการศึกษา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2555). *คู่มือการปฏิบัติงาน การขออนุญาตจัดตั้งและขยายชั้นเรียน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- จूरรัตน์ กองเป้า. (2561). *การจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดขอนแก่น*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ทิตนา แหมมณี. (2557). *ปลูกโลกการสอนให้มีชีวิตสู่ห้องเรียนแห่งศตวรรษใหม่: สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้ และคุณภาพเยาวชน (สสค.)*. กรุงเทพฯ: บริษัท สหมิตรพรินติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.
- พูนสุข อุดม. (2556). *การจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*. *วารสารการวิจัยมหาวิทยาลัยทักษิณ*, 38 (165), น.60-62.
- ไพศาล วรคำ. (2562). *การวิจัยทางการศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). มหาสารคาม: ตักสิลาการพิมพ์.
- วัฒนาพร ระงับทุกข์. (2542). *การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง*. กรุงเทพฯ: เลิฟแอนด์ เลิฟเพรส.
- สลิตา รินสิริ. (2558). *การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียนในอำเภอเกาะจันทร์ สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อาภรณ์ ใจเที่ยง. (2552). *การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
- อุทัยวรรณ ทองคำ. (2562). *ศึกษาเรื่องการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต).มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
- อำพรรัตน์ ทิพย์สมบัติ. (2559). *พฤติกรรมกรรมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูโรงเรียนสมคิดจิตต์วิทยา อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทการศึกษามหาบัณฑิต). ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา.